

A

csecsemő védelem szociológiájához.

Írta: Dr. Szana Sándor

udv. tan., a budapesti áll., gyermekmenhely igazg. főorvosa.

A feministák a csecsemővédelemben oly annyira részt vesznek, hogy a csecsemő védelem szükségességéről e körben beszélni felesleges. A csecsemő védelem aktív munkásainak a csecsemővédelem technikájáról beszélni is felesleges. Utópiákat rajzolni, hogy mi kellene, hogy legyen idejét múlta. Minden lehető gondolat már mérlegelés tárgyát képezte. Ma már csak harcokról lehet szó, munkáról lehet szó, hogy a létező tervek közül a legjobbkat életbeléptessenek.

Én itt önöknek a csecsemő védelem szociológiájáról akarok beszélni, vagyis arról, hogy a csecsemő védelem a társadalom nagy kérdéseiben milyen szerepet játszik. Nyíltan, őszintén akarom feltárni önök előtt a haladó tudomány e téren tett szenzációs megfigyeléseit. Sokan lesznek, akik azt fogják mondani, hogy e kérdések még nem érettek, hogy nyilvánosan tárgy altassanak. Ez állhat bármely körre,

de nem állhat a feministák! körére, mely társadalmi etikánk, társadalmi erkölcsünk lehipokritább, legrejtegetettebb, legsötétebb odúiba világít be.

Ha nézzük a közkezen forgó sok táblázatot az egyes országok csecsemőhalandóságáról, úgy azt látjuk, hogy az utolsó négy évtizedben Európa minden egyes országában évről-évre csökken a csecsemőhalandóság. Egyikben gyorsan csökken, a másikban kevésbé gyorsan.

Ha az egyes városok csecsemőhalandóságát nézzük, ugyancsak ezt látjuk. Majdnem minden nagy városban csökken a csecsemőhalandóság az utolsó évtizedekben, egyikben gyorsabban, a másikban kevésbé gyorsan.

Mi ennek az oka?

Gyermekvédelmi intézmények felállítása, fejlesztése?

Nem. Mert ha vizsgálat tárgyává tesszük, vajjon oly városokban, ahol a csecsemő védelem nagyobb virágzásnak örvend, jobban csökken-e a csecsemőhalandóság, mint más városokban, ahol még a csecsemő védelemmel nem foglalkoznak, — meg kell állapítanunk, hogy az egyes városok csecsemőhalandóságának csökkenése és a csecsemő védelem között összefüggés ki nem mutatható.

Charlottenburgban a csecsemő védelem elérte a legnagyobb tökélyt, mely a mai gazdasági berendezés mellett remélhető és beszámolójukban kénytelenek bevallani, hogy a csecsemővédelem hatását statisztikailag kimutatni nem igen lehet. Természetes, hogy ennek nem az az oka, mintha csecsemővédelmi intézkedéseink haszonnal: nem járnának, hanem azért, mert még ezen intézkedések mind sokkal kisebb arányúak, semhogy egy egész nagy város vagy ország csecsemőhalandóságát befolyásolni tudták volna.

Magyarországon csecsemővédelem nincs, csak a csecsemők egy kis részének védelme létezik, az elhagyatott gyermekek állami védelme. Az állami gyermekmenhelyek mindössze évente 10.000 csecsemővel foglalkoznak. Ha ezek mind életben maradnának és a gyermekmenhelyek nélkül mind meghaltak volna, még akkor is csak egyetlen egy százalékkal javítaná ez az ország csecsemőhalandóságát.

Magyarországon tehát csecsemővédelem nincs, mi g Németországban aránylag elég sokat foglalkoznak a csecsemővédelemmel és Németországnak a kultúrája is sokkal nagyobb. Dacára ennek, Magyarországnak egy jó esztendőben,

1912-ben, csecsemő halandósága kisebb volt, mint Németországnak egg rossz esztendejében, 1911-ben. Az 1911-iki *ér* forró nyara tehát többet ártott Németország csecsemőinek, mint amennyit minden csecsemő védelem és kultúra használni tudott.

Látjuk tehát, hogy mindaz, amit kultúrának és csecsemővédelemnek nevezünk, döntően nem tudja még befolyásolni a csecsemőhalálozást. Miért csökkent tehát mégis a csecsemőhalandóság Európa minden kultúrállamában?

A magyarázatot erre megkapjuk, hogyha az egyes országok és egyes nagyvárosok szülési arányszámait vizsgáljuk, vagyis ha azt nézzük, hogy az utolsó évtizedekben évente ezer lakosra hány szülés esett. Ha ezeket a szülési arányszámokat nézzük, akkor azt látjuk, hogy ezek is az 1870-es évek közepe óta minden kultúrállamban és minden nagy városban évről-évre csökkennek, előbb lassabban, majd gyorsabban.

Ha már most ezeket a viszonyokat görbékben megrajzoljuk, akkor azt látjuk, hogy ezek a görbék parallel haladnak. Tehát megállapíthatjuk, hogy minden európai kultúrállamban csökken a szülési arányszám és csökken a csecsemőhalandóság. Ez abszolút elvitázhatatlan élettudományi tény, ezt a tényt eltüntetni nem lehet, ez így van.

Magyarázatba ne bocsátkozzunk. Vannak tudósok, akik azt mondják, hogy kevesebb gyermeket könnyebb felnevelni, és azért kisebb a csecsemőhalandóság ott, ahol kevesebb a gyermek. Biedert híres csecsemőgyógyász egy családot nevez meg, ahol ez első csecsemőt súlyos bélhurutjából meg tudta gyógyítani, az ötödik csecsemőt már egy könnyű gyomorrontásból nem tudta meggyógyítani, mert annak már azt az ápolást nem nyújthatták, mint az elsőnek.

Ezzel szemben vannak komoly tudósok, akik megfordítva azt állítják, mert a kultúra haladásával kevesebb gyermek hal meg, azért születhetik kevesebb.

Az elméletek azonban mellékesek. Kizárólag a tényt tartjuk szemünk előtt, hogy a szülési szám apadásával javul a halálozási arány.

Lehet-e most már ebből azt a következtetést levonni, hogy törekednünk kell, hogy mentől kevesebb gyermek szülessék, mert hisz akkor a csecsemőhalandóságnak a kér-

dése meg van oldva? Kevesebb születés, kisebb a csecsemőhalandóság és magának a csecsemő védelemnek utóvégre egyéb célja nincs, mint kis csecsemőhalandóság.

Ezt a következtetést vonni nem lehet. Ez a számítás csak egg bizonyos fokig szolgálja β csecsemő védelem magasabb, azaz utolsó végcélját, a sok ember probléma megoldását. Csak addig szolgálja, ameddig az évi születések és a halálozások száma közötti különbség, vagyis a lakosság természetes szaporodása nem csökken.

Tisztában kell mindenekelőtt azzal lennünk, hogy sokan kell, hogy legyünk. Nemcsak militarisztikus érdekek ez, de kulturérek, mint K u n f i bizonyítja. »Sok emberproblémánk — létünk vagy elmúlásunk nagy kérdése«, mondja helyesen Hegedűs Lóránt. Már most tehát a születési szám a 0-ig csökkenhet, a csecsemőhalandóság és az általános halandóság azonban természetes okokból nem csökkenhet 0-ra. Szülni nem kell, de meghalni kell. Poroszországban a csecsemőhalandóság már ma aránylag oly kicsi, hogyha az elérhetőnek látszó legkisebb csecsemőhalandóságot (7‰) érné el, akkor ez által évente 90.000 csecsemővel kevesebb halna meg. Ha a születési szám, amely az utolsó 5 évben több ‰-kel visszament, még 2‰-kel menne vissza, úgy ez szintén körülbelül 90.000-rel kevesebb szülést jelentene. Ez esetben tehát az elérhető legkisebb csecsemőhalandóság mellett születési többlet, természetes szaporodás nem volna.

Látjuk tehát, hogy a csecsemőhalálozás csökkenése egy-magában a népesedési problémát nem oldja meg. Az égető létünk vagy nem létünk felett döntő »sokemberprobléma« egyedül csakis a csecsemőhalandóság csökkentésével meg nem oldható. Ha célunkat el akarjuk érni, el kell érniünk azt, hogy nagyobb legyen a születések száma.

Hogy a problémát egész tisztán lássuk, kutassuk már most, hogy a születési arányszám csökkenése mely körökben történik leginkább, gazdagok között-e vagy a szegények között. Ha ezt vizsgáljuk, arra a közismert tényre jutunk, hogy a szülési arányszám a gazdagok közt csökken. Ezt számtalan adat bizonyítja.

A vagyonosodással és a haladó kultúrával csökken a szülési arányszám.

Egy érdekes adatot közöl erre vonatkozólag T h e i l -

haber. 1905-ben Berlinben átlag egy katolikus 111 márka adót fizetett, egy protestáns 132 márka adót fizetett, egy zsidó 557 márka adót fizetett. Dacára ezen óriási vagyonskülöségnek, a zsidók születési száma a legkisebb. A zsidók száma Berlinben az utolsó 35 évben 100%-al nőtt. A házasságok száma is 100%-al nőtt, a szülések száma pedig dacára ennek, 11%-kal csökkent.

Itt Budapesten is a gazdag Belvárosban félannyi születés esik ezer lakosra, mint a szegény Óbudán.

Látjuk tehát, a tudományos vizsgálatok is igazolják azt a köztudomású ténytet, hogy a gazdagok közt kevesebb a szülések száma, mint a szegények közt.

Nézzük már most, hol hal meg több csecsemő, hol nagyobb a csecsemőhalandóság: a gazdagok vagy a szegények között? Itt is azt kell tapasztalunk, hogy a szegények között a csecsemőhalandóság aránytalanul nagyobb, mint a gazdagok között. A gazdag Belvárosban száz csecsemő közül 8 hal meg évente, a szegény III—ik kerületben 18.

A közsegélyre szoruló csecsemői közül meghal száz közül évente 55, az uralkodó fejedelmek csecsemői közül meghal évente csak 3%. Kétségtelen tény tehát, hogy a csecsemők a szegényeknél halnak meg nagyobb számban.

A csecsemővédelem tehát azt parancsolja, hogy a szegények életviszonyait javítsuk fel, törekedjünk, hogy szegények ne legyenek és a csecsemőhalandóság kisebb lesz.

Már most azonban vessük ezt össze az előbb megállapított ténnyel, hogy a jobb móddal csökken a szülések száma. És ekkor mily tények állanak előttünk? Ha oly politikát üzünk, amely által a legalsóbb népréteg jóléte emelkedik, a csecsemőhalandóság csökkenni fog, de egyúttal csökkenni fog a születési szám is, és így a nemzetre nézve legfontosabb probléma, a »sokemberprobléma« szempontjából tulajdonkép nem nyertünk semmit.

Látjuk, hogy a kérdés éppenséggel nem egyszerű. Ugyanazok az eszközök, demokratikus birtokpolitika, lakáspolitiká, bérpolitika, élelmezési, vagyis vámpolitika, anyaságbiztosítás, amelyekkel csökkenteni akarjuk a csecsemőhalandóságot, ha tényleg hathatósak, csökkenteni fogják a szülések számát is.

A kérdés tehát egyszerű gazdasági alapon megfejtetet-

lennek látszik. Hagyjuk tehát talán szegénységben és tudatlanságban a népet, hogy mentől többet szülnenek? Ez nem lehet kultúrérdek.

A mai gazdasági keretekben utolsó és legközvetlenebb eszköznek látszik, hogy az állam minden egyes gyermek nevelésére nagy pénzsegélyeket adjon. Mit érünk el e mellett? Itt is a jólétet fokozva, a szülések száma csökkenni fog. Csökkenni fog annál is inkább, mert soha állam oly nagy nevelési segélyt nem adhat, amely a mai napról-napra fokozódó életigényeknek megfelelhet.

Látjuk tehát, hogy a sokemberprobléma kétségbeejtő formában áll előttünk. Teljesen lehetetlennek látszik ezt a kérdést gazdasági alapon megoldani, pedig kétségtelen, hogy egyes országokban a szülési arányszámot továbbcsökkenteni nem szabad hagyni, mert már nemsokára eléri azt a fokot, ahol a javuló halandóság a károkat nem tudja kiegyenlíteni.

Magyarországon ettől még elég messze vagyunk, a születések száma még elég nagy, de a halandóság itt oly nagy, hogy egy emberöltő higiénikus munkára lesz szükség, míg azt porosz színvonalra hozzuk.

Tudjuk, hogy a szegények csecsemői halnak meg inkább, tehát bizonyos, hogy azt a nagy nemzeti feladatot, hogy több gyermek szülessék, nem lehet a szegényekre bízni. Ott hiába születik több, ez a többlet el fog halni. Oda kell tehát hatnunk, ha a sokemberproblémát meg akarjuk oldani, hogy a jómódúak körében emeljük a szülési arányszámot. Ezt pedig gazdasági eszközökkel elérni nem lehet, mert hisz a jómódúak gazdasági segélyre nem szorulnak.

Ezt kizárólag etikánk átalakításával lehet elérni. A gyermekben való örömet kell fokozni, az egész társadalmat kell, hogy áthassa az az érzés, hogy a több gyermek felnevelése nemzeti kultúrkötelesség. További részletekbe nem bocsátkozom. A javaslatok tömkelegével, amely e kérdést megoldani próbálja, itt nem foglalkozom.

Látjuk a kérdés végtelen bonyolultságát és érezzük a kérdés nemzeti és kultúrfontosságát. »Jövönk — mondja Hegedüs — a sokemberproblémától függ«.

Hz az egy azonban bizonyosnak látszik előttem, hogy a megoldás lehetetlen anélkül, hogy a nő kérdése tisz-

táztassék. Csak a férfival mindenben egyenjogú nővel egyetemben lesz megoldható a nemzet és kultúra fennmaradásának ez a problémája. A sok gyermek az egyén érdeke ellen van, de az állam érdeke. Tehát csak az a nő fog vállalkozni az anyaságra, ki lelkében át van hatva e kötelesség szentségétől. Csak az a férfi hős a harctéren, csak az hozza életét veszélybe egyéni érdekért eladva a köz érdekeiért, kinek lelkét a hazafiasság hatja át. Csak az a nő fogja önként az anyaságát vállalni, kinek lelkét áthatja a tudat, hogy ő e nemzet egyenjogú államfentartó lay ja.